

נפתלי אהרן וקשטיין מח"ס "ויתילדו"

המאגר העולמי לחקר היוחסין

דוא"ל: vekshtein@bezeqint.net

פקס: 153-8-8679877

ב"ה

חידוש ותגלית בשטח היוחסין: גזע טשרנאביל - מוצאם ממשפחת "יפה" המיוחסת, מצאצאי בעל ה"לבושים" זי"ע

[פורסם לראשונה ב"ויתילדו" - 100, בתוספת התורנית של "המודיע" לפר' משפטים, כ"ג בשבט תשע"א]

א

יחוסו של הרה"ק רבי מנחם נחום - בעל ה"מאור עינים" מטשרנאביל זי"ע

שושלת גזע קודש טשרנאביל והמסתעף, ראשה ופארה היה הרה"ק רבי מנחם נחום - בעל ה"מאור עינים" מטשרנאביל זי"ע. כל הידוע לנו עד היום הזה משלשלת יחוסו למעלה בקודש, מסתכם בפרטים בודדים, אשר גם בהם הערפל רב. אך זאת נודע לנו שם אביו של רבי נחום, ה"ה הגאון הקדוש רבי צבי מנאריסק, שהיה בנו של רבי נחום גאון [אב"ד דק"ק נארינסק?]. בדבר זהותם של שני אישים אלו, כבר נכתב רבות בין כותבי תולדותיהם של שושילתא קדישתא הדין. מסורת בין ענפים רבים בשושלת הקודש, שרבי נחום גאון הוא זה המכונה בשם: "רבי אדם בעל שם", ולא עתה העת והמקום לדון בכך. [ידועה גם השערתו של הגאון רבי יוסף לעוויןשטיין מסעראצק בכתביו, ולפיו היה רבי נחום גאון בנו של רבי נתן נטע ממעזריטש נכדו של הרבי ר' העשיל מקראקא. ברם, רבים הם דשדו ביה נרגא, בראיות רבות המוכיחות דלא כהשערה זו].

ב

יחוסו חותנו של ה"מאור עינים" מטשרנאביל זי"ע

פרט נוסף ידוע לנו, על יחוסה של הרבנית מ' שרה ע"ה, שהיא היתה מצאצאיו של הגאון רבי יצחק שפירא - אב"ד דק"ק קאוולי ולובלין, [דודו - אחי אביו - של בעל ה"מגלה עמוקות" זי"ע]. בנו של רבי נתן שפירא, אב"ד דק"ק הוראדנא, פוזנא, בעל ה"מבוא שערים". בן רבי שמשון שפירא מאשפירא, פוזנא. בן [או נכד] רבי פרץ שפירא, אב"ד דק"ק קוסטניץ. בן רבי שלמה שפירא, אב"ד דק"ק היילברון ולאנדא. בן רבי שמואל שפירא משפייער. על משפחה זו נכתב בתולדות משפחת "לוריא": "יושבי שפייר, הגיעו לשם מעת שגלו ישראל מעל אדמתם, והיו ראשונים לסבול מרציחות תתנ"ו, וקידשו שם שמים ברבים, ויוצאי עיר זו התייחסו בזה לקרוא שם משפחתם עליה". על פי מסורת זו, מכאן מקור שם משפחת "שפירא"

נפתלי אהרן וקשטיין

מח"ס "ויתילדו"

המאגר העולמי לחקר היוחסין

דוא"ל: vekshtein@bezeqint.net

פקס: 153-8-8679877

ב"ה

המיוחסות. [וראה דעות ופרטים נוספים על השתלשלות יחוס המשפחות, בקובץ "ישורון" - כרך י"ג, אלול תשס"ג, עמוד תרע"ז ואילך].

*

מי היה חותנו של ה"מאור עינים", וכיצד היה נכדו של רבי יצחק שפירא, אין לנו יודעים. למעשה, כל מה שידוע לנו עד היום, הם הפרטים הבודדים הנ"ל. [ראה עוד: "רבי נחום מטשרנאביל וצאצאיו", ברדיטשוב תרס"ב, מאת רש"א הורודצקי].

ג

"מגזע הלבוש זי"ע מחצבת כולנו" - ממשפחת "יפה" המיוחסת

מידע חדש ומפתיע נתגלה לנו בתקופה זו, בתוך מסמך מעניין שנמצא בגנזי סקווירא-טשרנאביל. את המסמך העביר לידינו בטוב עין ידידינו הרב שמואל חיים יעקב גרובער - מראשי מכון "משכנות יעקב" ד'סקווירא. המכתב נתגלה בימים אלו תוך מלאכת עריכת הספר "אגרות קודש לבית טשרנאביל".

*

מדובר במכתב נדיר ומעניין, שבו פונה הגאון הנודע רבי מרדכי גימפל יפה - אב"ד דק"ק ראזינאי [ולאחר מכן - ב"יהוד"], במכתב בקשה אל הרה"ק רבי אברהם טברסקי - המגיד מטוריסק זי"ע. ואלו דבריו:

מפתח שפתי מישרים ידברו, כי מודעת זאת מאבותינו, אשר קרבת המשפחה תאחדנו, כי הגאון החסיד קדוש ד' מכובד מ' נחום זצ"ל מטשרנאביל - מר זקיננו, עם זקינינו הגאון הצדיק המקובל מ' מרדכי זצ"ל האב"ד בק' קארעליטש בליטא, היו אנשים אחים וקרובים ממש, לבד כי מגזע הלבוש זי"ע מחצבת כולנו, אב אחד לכולנו, ומאז כן עתה אשר גם שמענו שמם ושמעם לטובה, לא נודענו לכם במכתבים, באשר תודות לצורינו ית"ש, המציא לבני משפחתנו, וביחוד לי ולחתיניי הגאונים שיחיו, מקומות רבנות ונכבדות בקהילות גדולות בליטא וזאמעט, ע"כ אמרנו כי מדוע זה נטריח לגדולים וקדושים כיוצא בהם.

*

והנה, מהות הקירבה לא מפורש שם. ברם, מתוך מתק לשונו שכתב: "כי הגאון החסיד קדוש ד' מכובד מ' נחום זצ"ל מטשרנאביל - מר זקיננו, עם זקינינו הגאון הצדיק המקובל מ' מרדכי זצ"ל האב"ד בק' קארעליטש בליטא היו אנשים אחים וקרובים ממש לבד כי מגזע הלבוש זי"ע מחצבת כולנו", נראה ברור שמדובר בקירבת משפחה קרובה ביותר. אחים, או גיסים, או לכל הפחות בני דודים בדרגה ראשונה.

כאסמכתא לכך, אנו מוצאים את הציטוט שבאחד ההספדים שנישאו לאחר פטירתו של הגאון רבי מרדכי גימפל יפה הנ"ל, והו"א ל"ו נדפס"ה בספר "כלילת המנורה", [ברדיטשוב שנת

נפתלי אהרן וקשטיין

מח"ס "ויתילדו"

המאגר העולמי לחקר היוחסין

דוא"ל: vekshtein@bezeqint.net

פקס: 153-8-8679877

ב"ה

תרנ"ב, עמוד 104. "פלפלת כל שהו בכללים וסוגיות הש"ס ופוסקים... משה נתן הלוי בלאמו"ר... ר' מרדכי מנחם מענדיל רובינשטיין... ראב"ד ומו"צ דק"ק דובנא... בסופו קונטרס משני דרושים "לכבוד התורה" "והספידא" דגברי רברבי שנפטרו בשנה זו" - מנוסח שער הספר]. וכך הוא כותב שם: "אהה על גאון ישראל סבא קדישא חוטר מגזע קודש, בן הגאון הצדיק מוהר"ב זצ"ל אבד"ק אוטיאן, נכד הגאון הצדיק המפורסם ר' יעקב זצקו"ל אבד"ק קארעליטש, גיסו של הקדוש הטהור המפורסם הגדול ר' נחום מטשערנאבל זצוק"ל, דור אחר דור גדולי ישראל עד הגאון אורן של ישראל מוהר"ם יפה זצ"ל בעל הלבושים, כאשר ראיתי במכתבו קודש לכאדמו"ר רשכבה"ג מטריסק זצקל"ה זיעוכ"י".

ד

שלשלת יחוסו של רבי מרדכי יפה מקארעליטש, קרובו [גיסו? בן דודו? שאר בשרו?] של בעל ה"מאור עינים" מטשערנאביל זי"ע

מלשון המספיד, ניכר ברור שהוא התכוון למכתב דנן, אלא שהוא לא דייק בה כראוי, שהרי הקירבה המשפחתית שאודותיה מדובר במכתב, נסוב על חותנו של רבי יעקב יפה, ולא עליו עצמו. רבי יעקב היה חתנו של הגאון המקובל רבי מרדכי יפה מקארעליטש - המוזכר במכתב הנ"ל. [ואגב. כאן המקום לבקש את עזרת ידידינו היקרים הי"ו, ונודה לכל מי שיוכל להוסיף פרטים על צאצאיו ויוצאי חלציו של רבי מרדכי יפה מקארעליטש לדורותיהם. תשוח"ח וישר כחם].

ברם, ניתן לשער מתוך שיבוש זה, שידוע היה לו להאי ספדנא על קירבת משפחה בדרגת "גיס" לאחד מאבות ר' מרדכי גימפל יפה מראזנו. אלא שלא כיוון יפה, והנכון הוא, שחותנו של זקינו רבי יעקב - ה"ה רבי מרדכי יפה מקארעליטש - הוא זה שהיה גיסו של רבי נחום מטשערנאביל זי"ע.

מעתה, למרות שלא ידוע לנו על טיבה של הקשר בין רבי נחום מטשערנאביל למשפחת יפה, אולם ברור הוא שמדובר בדרגה קרובה מאוד, ואשר דרכו מתייחס גם הרה"ק מטשערנאביל אל ראש המשפחה - הגאון המפורסם רבי מרדכי ב"ר אברהם יפה אב"ד ור"מ דק"ק האראדנא ופראג [ר"צ-שע"ב] בעל ה"לבושים" זי"ע, וכפי שנכתב מפורשות במכתב הנ"ל.

משום כך, אנו מביאים כאן את פרטי יחוסו של רבי מרדכי מקארעליטש הנ"ל, הפרטים המעטים הידועים לנו, מתוך דברי חתנו של רבי מרדכי גימפל יפה מראזנו, ה"ה הגאון רבי יוסף זכריה שטערען משאוועל - בספרו שו"ת "זכר יהוסף", וחבל על דאבדין - על אותן הרשימות שלא העתיק מפאת שהסתפק בסתירות שבהן, וכדהלן.

*

נפתלי אהרן וקשטיין

מח"ס "ויתילדו"

המאגר העולמי לחקר היוחסין

דוא"ל: vekshtein@bezeqint.net

פקס: 153-8-8679877

ב"ה

"הרב ר' יעקב במו"ה חיים טורעצער, גיסו של הרב ר' חיים מקארליטש... וחתנו של הרה"ג ומקובל ר' מרדכי אבד"ק קארעליטש, שהיה רגיל ליישב הסתירות מהאחרונים על הלבוש, שהיה מתייחס אחריו, ומרגלא בפומיה: רבי דאתא מדוד מהפך ודריש בזכותיה, וכפי הסיפור מנכדיו שאמר על השאגת אריה באחת מתשובותיו בהתגדו אליו באיזה הלכה, אריה שאג מ"י - ר"ת מ'רדכי י'פה - לא יירא".

"הרה"ג ר' מרדכי מקארעליטש, בן מו"ה שמואל, וחתן הרה"ג ר' יוסף אבד"ק קארליטש. ונמצא לפני רשום משפחתם ותולדותם בפרטות מכמה רבנים גדולים, ולא יכולתי לברר לאשורו השתלשלות המשפחות מצד הסתירות, בהיות הידיעות מאנשים שונים, ולכן הנחתים כעת..."

*

ראוי לציין, ששם משפחתו המקורי של רבי יעקב הנ"ל, לא היה "יפה", והוא ירש זאת מחותנו רבי מרדכי יפה מקארעליטש. אשתו, מ' חייקה ע"ה, היא זו שהיתה ממשפחת "יפה", ואביה - ר' מרדכי - התייחס כ"בן אחר בן" עד "הלבוש". [מפי ידידינו הרב בנימין פנטילאט מפתח תקוה, בשם אחד מצאצאי המשפחה].

ה

משפחות "יפה" ו"קוק-כץ" במסורת נוספת

אגב. במסורת משפחתית נוספת, מצאנו איזכור של קיומו של קשר כלשהו, בין משפחת גזע בית "טשרנאביל" לבין משפחת "יפה", וכדלהלן:

רבי שלמה זלמן הכהן קוק-כ"ץ, [שהיה חתנו של רבי רפאל - מחסידי ליובאוויטש, בן הגאון החסיד רבי אברהם - אב"ד סביז ופרול], היה בנו של רבי נחום קוק-כ"ץ, שהיה בנו של רבי יצחק הכהן - המגיד מוויז'.

רבי נחום, היה חתנו של הגאון רבי דוב בער יפה - אב"ד קרליץ, [שהיה מעשרה הראשונים בוולוז'ין. ט"ו בשבט תקפ"ט].

אביו, רבי יעקב יפה, היה גיסו של האדמו"ר רבי מנחם נחום מטשרנאביל בעל ה"מאור עינים", והתייחס כ"בן אחר בן" עד הגאון רבי אברהם אבריל יפה - אב"ד ניקלשבורג, שהיה בנו של הגאון המפורסם רבי מרדכי יפה בעל ה"לבוש" זצ"ל.

*

[מקורה של רשימה זו, מתוך רשימות ידידינו הרב יצחק אלפסי מתל אביב - מח"ס "החסידות מדור לדור" ועוד].